

בינ"ו עמ"י עש"ו

קונטרס

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר פרשיות השבוע

כולל

דברי חיזוק והתעוררות

בענייני עבודת ה'

נסדר ונערך משיחות מוסר

שנאמרו במקהלות על ידי

הגאון הגדול

רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת 'כף החיים'

בצירוף חידו"ת על הפרשה

פרשת ויגש

ירושלים עיה"ק תובכ"א

תשע"ט לפ"ק

שיחות מוסר אלו הנדפסים כאן בס"ד, נסדרו ונערכו מתוך קלטות של שיחות מוסר שנמסרו בשנת תשמ"ה בירושלים ת"ו. ואם שגית, איתי תלין משוגתי. ובקשתינו שטוחה לפני המעיינים הי"ו, כי כל שגגה וטעות יתלו בחסרון דעת העורך, ואנא יעמידוני על טעותי.

בסוף החוברת מצורף מאמר על פרשת השבוע, ממאמרי רבינו שליט"א על התורה כת"י, אשר רואה אור לראשונה כאן בס"ד.

כל המעוניין לזכות את הרבים ולפתוח נקודת מכירה לחוברות אלו, בבית הכנסת / ישיבה / מקוה וכיו"ב, על ידי קופה [שיניחנה מליל שישי עד מוצ"ש מדי שבוע], ניתן לפנות למערכת ההפצה.

**לכל ענייני ההפצה יש לפנות בשעות בין
הסדרים, לפלאפון מספר 0527622629**

ניתן להשיג את החוברות בנקודות המכירה

©

כל הזכויות שמורות

אין לצלם להעתיק לשכפל וכל כיו"ב,
בלא רשות מפורשת בכתב מהמחבר
הערות והארות תיקונים יתקבלו בשמחה,
ובעז"ה יתוקנו במהדורה הבאה

להערות והארות
ניתן לפנות בשעות בין הסדרים
לפלאפון מספר 0548-542-164

פרשת ויגש

מפתח עניינים

'רבי אלעזר כדי מטי להאי קרא בכי' / מה התוכחה שהוכיח יוסף את אחיו? / טענת יהודה לפטור את בנימין: רחמנות על האבא הזקן / תוכחתו הנוראה של יוסף אל אחיו / כפי שיש לאדם יכולות לחכמה ושכל בענייני העולם - לא ייגרע מזה לגבי התורה / 'אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה' / דברי תורה צריכים חיזוק / עסק התורה בכל שעה ובכל מקום / 'ותן חלקנו בתורתך' / ההצלה לכל העולם כולו על ידי עסק התורה / ניצול הזמן לתורה / מעשה 'יוסף משיטא' / מה גרם לשינוי העצום אצל 'יוסף משיטא'? / הכניסה למקום מקודש - משנה ומרוממות את המציאות של האדם / 'מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה אלא ארבע אמות של הלכה' - מקום העוסק בתורה הוא מקום השראת השכינה המרומם והמקדש את האדם / הגזירות הנוראות העומדות על הפרק / מצוה עשה לזעוק ולהריע כאשר באים צרות על הציבור / הטעם לתקיעה בחצוצרות כשיש צרה / 'לא חשיד קודשא בריך הוא דעביד דינא בעל דינא' / כאשר מסלקים את הסיבה המסובבת ל'גזירה' הוא ה'חטא' וה'עבירה' - ה'עונש' מסתלק / דרך אכזריות היא מי שתולה 'גזירות' הבורא יתברך ב'מקרה' / אם לא שבים בתשובה - הקב"ה מביא צרות נוספות / לעורר בתפלה ולשוב בתשובה / מצוה להתענות כאשר יש גזירות על ישראל / אין פטור מהתעוררות והתבוננות ותפלה / 'שה פזורה ישראל' / כלל ישראל כולו על ספינה אחת נמצא / 'כל ישראל ערבים זה בזה' / המרבה בתורה - משפיע על כל כלל ישראל כולו / לכוין בתפלה על כלל ישראל / להתפלל על שיבת עשרת השבטים / כולם מחוייבים להתעורר בתשובה עקב הגזירות על כלל ישראל / זהירות מ'חטא הלשון' / הפוגם בלשון הרע - הרי זה מונע מה'תורה' שלומד לעשות פרי / עוון לשון הרע מעורר קטרוג בעולם / יענישו את המדבר 'לשון הרע' על הרג שנעשה מחמת הקטרוג שנוצר על ידי דיבורו / חטא לשון הרע גורם להמעטת המזונות וקשיי פרנסה / המספר לשון הרע אין תפלתו מתקבלת! / חומרת עוון לשון הרע / העצה למי שאינו יכול לשתוק / העונש הנורא בכף הקלע לבעלי לשון הרע / שלא ייגרע מה ש'מוציא' מפיו ממה ש'מכניס' לפיו / פעמים שאדם

נכשל ב'לשון הרע' אף כאשר כוונתו באמת לטובה / לברוח ממוקום שיש שם
'לשון הרע' / לקבוע עיתים בקביעות ללימוד הלכות 'לשון הרע'

מפתח חידו"ת

בענין בלע בן בנימין הצדיק..... מ

קונטרס זה יוצא לאור

להצלחת מעלת רבי מ"א ב"פ שליט"א

השי"ת ימלא כל משאלות לבו לטובה ולברכה

ברוחניות וגשמיות לעבודתו יתברך אמן

להערות והארות ולרשימת תפוצה

ניתן לפנות למייל

8542164@gmail.com

'רבי אלעזר כדי מטי להאי קרא בכי'

בעזרת ה' יתברך, נראה היום^א, להתבונן קצת בענייני הפרשה וענייני הזמן. פרשת השבוע, פרשת ויגש, 'ויאמר יוסף אל אחיו, אני יוסף. העוד אבי חי? ולא יכלו אחיו לענות אותו, כי נבהלו מפניו. ויאמר יוסף אל אחיו גשו נא אלי, ויגשו. ויאמר אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מצרימה' (בראשית מו, ג-ד). והגמרא במסכת חגיגה (ד:) מספרת: **רבי אלעזר** - (האמורא רבי אלעזר בן פדת) - **כי מטי להאי קרא בכי**, כשהיה לומד את הפרשה שלנו, והיה מגיע לפסוק הזה, היה בוכה בדמעות שלישי, איזה פסוק? **ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו**. למה? ומה **תוכחה של בשר ודם כך, תוכחה של הקב"ה**, לעתיד לבוא, לכל אחד ואחד, על כל מעשיו, על אחת כמה וכמה! מה יענו? מה ישיבו? לכן היה בוכה כל פעם כשהיה מגיע לפסוק הזה.

מה התוכחה שהוכיח יוסף את אחיו?

שואל המהרש"א (חידושי אגדות שם ד"ה ומה תוכחה), איזה תוכחה יש כאן, שהגמרא אומרת 'ומה תוכחה של בשם ודם כך, תוכחה של הקב"ה על אחת כמה וכמה', וכי יוסף 'הוכיח' אותם? הרי יוסף רק אמר להם 'ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף'. וכי איזה 'תוכחה' יש בזה? בשלמא אם היה 'מוכיח' אותם, היה אומר לאחיו: 'איך מכרתם אותי? הרי אני אח שלכם, בן 17 שנה הייתי ומכרתם אותי, כך זה דרך ארץ?

א. מעלת יום 'זאת חנוכה'

היום ראש חודש טבת, נר שביעי של חנוכה, ונזכיר קצת מ'ענייניא דיומא', מה שקבלה בידינו מגדולי עולם שאף על פי שה'משפט' ב'ראש השנה', ואחר כך 'עשרת ימי תשובה', ו'יום הכיפורים', והחיתום ב'הושענא רבה', אבל עדיין עד 'זאת חנוכה' ה'משפט' נמשך, ההחלטה הסופית, הגמורה, זה בשמיני של חנוכה, 'זאת חנוכה' (ע' בספר בת עין פרשת וישב עמוד סד וש"נ).

זה ה'אחזה' של 'אחים'? אפילו אם אני טעיתי, אבל כך למכור ולהפקיר את דמי?!', זה תוכחה. אבל יוסף לא אמר את זה. הוא סך הכל גילה להם: 'אני יוסף', שאל אותם: 'העוד אבי חי?!', מה 'תוכחה' יש כאן? כך שואל המהרש"א.

טענת יהודה לפטור את בנימין: רחמנות על האבא הזקן

ויש על זה ביאור יקר, רעיון נפלא, של הגאונים מוולאז'ין 'בית הלוי' (פר' ויגש עמוד סב) ו'העמק דבר' (בראשית מה ג), להסביר את דברי הגמרא. תתבונן ותראה, מה היה כאן כל ה'שקלא וטריא' בין יהודה והאחים לבין יוסף? מה יהודה טוען? תתבוננו, כשיוסף אומר להם: 'מה עשיתם לי? איך אחיכם גנב את הגביע? איך עשיתם את הדבר הזה, ויאמר להם יוסף מה המעשה הזה אשר עשיתם? הלא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמוני' (בראשית מד טו). ויהודה ניגש אליו ללמד סגוריא, אומר לו: 'אל יחר אפך בעבדך' (בראשית מד יח), אני רוצה לדבר איתך, הוא מתחיל לחזור ולספר את כל המאורע, 'אדוני שאל את עבדיו לאמר יש לכם אב או אח. ונאמר אל אדוני, יש לנו אב זקן וילד זקונים קטן, ואחיו מת, ויוותר הוא לבדו לאמו ואביו אהבו' (בראשית מד יט-כ), מתחיל לספר ליהודה, תראה הילד הזה הוא 'בן זקונים' לאביו, אביו אוהב אותו, הוא נשאר יחיד מאמו, היות וקרה מה שקרה והאח השני נטרף, והאב שלנו בוכה ומצטער עליו, אם ייקחו גם אותו 'וקרהו אסון והורדתם את שיבתי ברעה שאולה' (בראשית מד כט), כך אמר לנו האבא, ואם אנחנו לא נחזיר אותו, אלא הוא יישאר אצלך עבד, 'והיה כראותו כי אין את הנער ומת, והורידו עבדיך את שיבת עבדך אבינו ביגון שאולה' (בראשית מד לא), אתה תגרום שאבינו הזקן ימות מרוב צער. כך אומר יהודה ליוסף, והוא מוסיף: אני מוכן לעשות איתך 'עסק', תראה אותי, תראה כמה אני גיבור, אני אהיה 'עבד' בשבילך, ותחזיר את הנער הזה, 'כי איך אעלה אל אבי והנער איננו איתי, פן אראה ברע אשר ימצא את אבי?!'

(בראשית מד לד). זה ה'לימוד זכות' שמצא יהודה ללמד על בנימין שיחזירו אותו. על מה הוא מנגן? על איזה 'מיתר' הוא מנגן? על מיתר אחד: 'רחמנות'. רחמנות על האבא הזקן שלנו. אולי באמת הבן הזה גנב, אבל תוותר. תחוס. תרחם. האב שלנו אב זקן, הוא סבל מספיק, 'נפשו קשורה בנפשו' (בראשית מד ל), אם ח"ו הילד הזה לא יחזור לאביו, האבא שלו ימות, הלב שלו יתפקע מהצער, הוא לא יוכל להחזיק מעמד. אני מבקש ממך: תרחם. לא רק עלינו, אלא על האבא שלנו תרחם. ותיקח אותי במקומו. זה ה'לימוד זכות' שיהודה מלמד. רחמנות על האבא. תחוס עליו.

תוכחתו הנוראה של יוסף אל אחיו

ומה עונה להם יוסף? 'ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף - העוד אבי חי?!', יוסף סותר את הטענה של יהודה, אומר לו: אני יוסף! 'העוד אבי חי?', כשמכרתם אותי לא עשיתם חשבונות כאלה, גם אני הייתי 'בן זקונים' לאבא, גם אותי הוא אהב יותר מכל האחים, גם אני בן לרחל, 'וישראל אהב את יוסף מכל אחיו כי בן זקונים הוא לו' (בראשית לו ג), ועם כל זה, כאשר מכרתם אותי לא עשיתם את החשבונות הללו שהאבא יצטער, ימות, אלא מכרתם אותי. ואם כן, מה אתה מתרץ כאן שבנימין בן יחיד ואהב אותו אביו? יוסף לקח את הטענה של יהודה - והפך אותה ל'קושיא' ול'סתירה' מוחצת ל'סנגוריא' שלו. לכן: 'ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו!'. כשאדם מכין לעצמו 'תירוץ', מכין לעצמו 'נאום', 'סנגוריא' על עצמו, ופתאום ה'סנגוריא' הזו שהכין על עצמו מתהפכת לו ל'רועץ', ונעשה בעבורו ל'קטרוג', מה יוכל להשיב? 'ולא יכלו אחיו לענות אותו, כי נבהלו מפניו!'. זה התוכחה שיוסף הוכיח אותם: אם אתה תולד ב'רחמים' על האבא הזקן - הרי גם איתי היה אותו הדבר.

כפי שיש לאדם יכולות לחכמה ושכל בענייני העולם - לא ייגרע מזה
לגבי התורה

במדרש תנא דבי אליהו (זוטא פר' יד), מובא על אותו אחד שהיה הולך בדרך ופגש אותו אליהו הנביא זכור לטוב, ודיבר איתו, שאל אותו: 'אמור לי בני, מה שמך?', אמר לו: כך וכך, ממשיכים ב'שיחה' וב'דיבור', שואל אותו אליהו הנביא זכור לטוב: 'אמור לי בני, אתה לומד תורה? אתה קובע עיתים לתורה?', אמר לו: 'לא!', אמר לו אליהו הנביא: 'מה הטעם? מה הסיבה שאינך קובע עיתים לתורה?', אמר לו: 'מה אתם רוצים ממני, אני אדם פשוט'. אני לא 'גאון'. אני 'בעל מלאכה'. אין לי את הכוחות, אין לי את ה'כשרונות', אין לי את ה'שכל' לתורה! כך הוא אמר לו. ממשיכים את השיחה הלאה. שואל אותו אליהו הנביא זכור לטוב: 'אמור לי בני, ממה אתה מתפרנס?', אמר לו אותו אחד: 'אדוני ישמעוני, אני 'צייד'. זה מלאכתי ואומנותי'. שאל אותו אליהו הנביא: 'מה זה בדיוק 'צייד'? (ה'מקצוע') הזה לא שכיח אצלנו להיות 'ציידים', עשו היה 'צייד'...), מה בדיוק המלאכה הזו? איך צדים חיות ביער?', ואותו צייד התחיל לדרוש, ישב ודרש 'כמשה מפי הגבורה' איך הוא צד את חיות היער, איך צדים אריה, (כל ה'תחבולות' וכל ה'המצאות' כל ה'פחים' וה'מוקשים' וה'מלכודות' וכו'), ואחרי שהוא גמר לספר ולתאר איך צדים 'אריה', עבר ל'שועל', 'פיקח שבחיות', (בשבילו צריכים 'מהלך' אחר, זה לא אותם 'עצות' ו'תחבולות'), וכשגמר על 'שועל', אמר לו: אם רוצים לצוד 'עוף' צריך כלים אחרים, והמצאות ותחבולות אחרות. אחרי שישב וגמר את כל ה'דרשה' הארוכה, אמר לו אליהו הנביא זכור לטוב: 'ישמעו אוזניך מה שפיך מדבר! לצוד את כל חיות היער - יש לך 'שכל', ואתה מכיר ובקי בכל ה'שיטות' ובכל ה'תחבולות', אבל אומרים לך: 'תבוא ללמוד', 'תקבע עיתים לתורה', 'פתאום אתה אומר 'אין לי שכל'!'. איך זה יכול להיות?!

כל אחד יעשה 'חשבון נפש' עם עצמו, בחיים שלו, ב'מלאכה' שלו, ב'פרנסה' שלו, כמה 'כלי דעת' הוא מפעיל בשביל 'לייעל' את ה'עסק', (או בשביל 'לסדר' את ה'שותף' שלו שלא ירגיש..), 'לסדר' את 'מס הכנסה' שלא ירגישו.. תמיד הוא מחשב ומתחבל תחבולות. אבל כאשר אומרים לו: 'תבוא ללמוד, תקבע עיתים לתורה!', אומר לך: 'מה אתה רוצה ממני? 'אין לי שכל', 'אני אדם פשוט', אני לא יכול'. איך זה יכול להיות? הרי מעשיו והנהגותיו בעסקיו שלו הם 'סתירה' מוחצת לתשובה ולתירוצ זה.

'אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה'

זה התוכחה שתהיה לעתיד לבוא. כאשר יאמר אדם, 'לא יכולתי לעסוק בתורה', יבואו אליו מאותה טענה עצמה, מאותו טיעון שטוען, שלא היה לו את היכולות לעסוק בתורה - ומדוע לעסקך היה לך? על זה היה רבי אלעזר בוכה. וזהו שאמרו חז"ל 'אוי לנו מיום הדין ואוי לנו מיום התוכחה' (בראשית רבה פר' צג ס' י).

דברי תורה צריכים חיזוק

צריכים תמיד לעורר על העניין הזה של 'שקידת התורה'. 'מרבח תורה מרבח חיים' (אבות פ"ב משנה ז). אלה דברים פשוטים, (ובכר הזכרנו את זה לא פעם), אבל מצוה לחזור ולשנן את הדברים עוד הפעם ועוד הפעם, 'תנו רבנן ארבעה דברים צריכים חיזוק' (ברכות לב:), אומר רש"י (ד"ה צריכין) שיתחזק בהם אדם תמיד בכל כוחו. ומה הם? דבר ראשון: תורה. צריך תמיד לחזק את זה, כיון שדרכו של היצר לרפות ולרשל את הידים מלימוד תורה.

עסק התורה בכל שעה ובכל מקום

צריך לחזור ולהזכיר ולעורר ולדבר על הענין הזה של 'שקידת התורה', שכל אחד מכלל ישראל, יהיה מי שיהיה, חייב לקבוע עיתים לתורה, חייב כל רגע פנוי לנצל לתורה. יש טועים, חושבים שלמוד תורה זה דוקא ב'שיבה', דוקא ב'שיעור', דוקא ב'בית המדרש'. ולא היא! 'מותר' לך ללמוד גם בבית.. אין איסור 'בל תוסיף'.. אם אדם בתוך ביתו יפתח ספר וילמד - אין בזה 'בל תוסיף'.. לא יענישו אותו על זה.. אני ערב.. ישב בביתו וילמד מה שיכול, משנה, גמרא, הלכה, מוסר, העיקר שיהיה 'תורה'. [א"ה: וראה עוד דברי רבינו שליט"א בקונטרס "נהורא דאליהו" (עמוד ג). ובקונטרס "נר חיים" (מהדורה שניה עמוד טז והלאה). ע"ש]. ועסק התורה זה טוב לו, וטוב לבריאה כולה. 'מרבבה תורה מרבבה חיים' (אבות פ"ב משנה ז). וכולם חייבים בזה, אין פוטר ואין פטור. שום תירוץ לא יעזור לו ביום הדין.

'ותן חלקנו בתורתך'

'ותן חלקנו בתורתך' (אבות פ"ה משנה כ), פירוש הדברים הוא שיש לכל אחד ואחד מאיתנו 'חלק' בתורה, ויתבעו אותו על זה אם הוא באמת השלים את תפקידו בדבר הזה. חייב לקבוע עיתים לתורה יום יום 'חוק בל יעבור'. אם ח"ו קרה איזה 'אונס' (משום מה אותו יום לא יצא לו ללמוד סדר לימודיו הקבוע), חייב להשלים את זה, ידאג ביום אחר להוסיף עוד שעות בתורה. זקוקים אנו לריבוי התורה בדור הזה כאוויר לנשימה ולנשמה.

ההצלה לכל העולם כולו על ידי עסק התורה

כבר הזכרנו לשון המדרש תנא דבי אליהו בסדר אליהו זוטא (פרשה ה):
'בכל יום ויום, מלאכי חבלה יורדין מלפני הקב"ה לחבל את כל העולם כולו, שאלמלי בתי כנסיות ובתי מדרשות שהם יושבין בהן ועוסקין בתורה, היו מחבלין מיד'. היום יש לדאבונינו הרבה מלאכי חבלה. למה? כי כל מעשה רע בורא לו פרקליט רע, כמו שאומר התנא באבות (פ"ד מ"א). כל מעשה של עבירה מייצר מלאך חבלה שיבוא ויעשה צרות. אבל מי הוא זה שיכול לסתום להם את הפה? לסלק אותם? אותם תלמידי חכמים העסוקים בתורה בכל מקום שהוא, בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. הם דוחים ומגרשים את כל אותם המחבלים הללו. [א"ה: וראה עוד דברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב ח"ה (פרשת וישלח תשע"ט, עמוד יז). ע"ש].

ניצול הזמן לתורה

אדם לא יכול לומר 'אני מופקע מתורה', 'אני אין לי שייכות ללימוד', 'אין לי כח', 'אין לי כשרונות', 'אין לי שכל', 'זה לא הולך לי' 'אני לא פיקח', 'אם הקב"ה היה נותן לי 'ראש' של 'גאון' - הייתי אחד מגדולי הרבנים, הייתי יושב ועמל בתורה ברמ"ח איברים ושם"ה גידים, אבל אני 'אדם מן השוק', אדם 'ממוצע', אין לי את ה'תבונה', אין לי את ה'כשרונות' ואת ה'שכל' בשביל עסק התורה, זה טעות. זו טעות שהיצר הרע אוהב להטעות את כולם. מוכרחים - כל אחד ואחד - לקבוע עיתים לתורה. כל 'תיבה' של 'תורה' זה מצוה (הגר"א בשנות אליהו ריש פאה), אדם יושב לומד שעה אחת תורה - מקיים שנים עשרה אלף מצוות דאורייתא! צריכים לזכור את זה. גם חמש דקות זה כמה מאות רבות של מצות. [א"ה: וראה דברי רבינו שליט"א בקונטרס נהורא

דאליהו (עמוד סג ובהערה נ שם). ע"ש]. כל רגע ורגע שאדם פנוי - ינצל אותו לתורה. אדם הולך לדרך מכאן עד ל'חנות', או ל'עבודה' שלו, שיאמר מה שהוא יודע מתורה. שיחזור על 'פיטום הקטורת'. יחזור על 'תהילים' בעל פה. יחזור על 'אשרי יושבי ביתך'. (יעשה 'השלמות' לאותם מזמורי תהילים ו'פסוקי דזמרה' שהרבה פעמים דילג עליהם...). לנצל כל רגע לתורה. כל לימוד קטן, כל 'שיעור תורה' אחד הוא הופך את האדם למציאות אחרת.

מעשה 'יוסף משיתא'

השבוע זה ה'יארצייט' של הגאון הגדול רבי חיים שמואלביץ זצ"ל ראש ישיבת 'מיר', מצווה לומר איזה דבר אחד בשמו, דבר נפלא ויקר עד למאד, וזה שייך לענין שלנו, לענין של חיזוק התורה. הוא אמר כך: במדרש (בראשית רבה פר' סה ס"ב) על הפסוק: 'וירח את ריח בגדיו' (בראשית כז כז), דרשו רבותינו (סנהדרין לו): אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו. ואמרו במדרש (בראשית רבה שם) שאפילו הבוגד שבכלל ישראל - הריח שלו מעולה. כגון 'יוסף משיתא', (הזכרנו את זה בזמנו, ומצוה לחזור על זה), בשעה שנכנסו שונאים לירושלים, מלכות 'רומי רשעה', מלכות 'אדום' הרשעה (ה' יתברך יעקור אותה במהרה), הם לא רצו להתחיל ראשונים את ה'ביזה' ואת ה'שוד' של 'בית המקדש'. אמרו כל ה'גנרלים' (כל ה'מטכ"ל') של ה'צבא' ה'רומי', ייכנס בתחילה אחד משלהם, מבני ישראל, הוא יתחיל את ה'ביזה'. וכך הכריזו בקולי קולות: 'מבוקש מתגדב יהודי שייכנס למקדש והוא יתחיל לבזוז ולגנוב - ושכרו לא יקופח: את הדבר שהוא יוציא מ'בית המקדש', ייקח בשבילו'. כך הכריזו הרומאים. וזה בשעה ש'בית המקדש' עומד להיחרב, עומדים להעלותו בלהבות. דמן של כלל ישראל נשפך כמים. מצאו מי שייסכים, 'יגעת ומצאת תאמין'

(מגילה ו:).. קם יהודי אחד, 'יוסף משיתא' קראו לו, אומר להם לשלטונות הרומיים: 'אתם מחפשים מתנדב? אני מתנדב! אני מוכן להתחיל את העסק הזה, אני אכנס ראשון למקדש, ואני אגנוב מה שאגנוב, ואני אתחיל את הביזה ואתם תכנסו אחרי. אבל זכרו: מה שהתחייבתם - תקיימו. את הדבר שאני מוציא מ'בית המקדש' זה יהיה בשבילי'. אמרו לו: בסדר. 'אדעתא דהכי'. וכך הוה, שלחו את יוסף משייתא שייכנס למקדש ונכנס, להיות 'גזלן' ראשון, ואחרי איזה רגעים יצא ו'מנורה' של 'זהב' גדולה בידו. את המנורה הוא חמד. מנורת זהב מפוארת, יקרה מ'פז ומפנינים'. אמרו לו הרומאים: 'לא מתאים לך, אין דרכו של הדיוט כמוך להשתמש במנורה כזו, זה יותר מדאי מפואר ומעלה בשבילך, זה לא מתאים לך. אנחנו נעשה איתך עסק, תכנס עוד הפעם, ובאמת - בשבועה ובהתחייבות - מה שתיקח ותוציא זה יהיה שלך!'. אמר להם (לשלטונות הרומיים): 'אני לא נכנס יותר, פעם אחת נכנסתי אבל יותר אני לא נכנס! אמר לא דיי שהכעסתי לאלהי פעם אחת אלא שאכעיסנו פעם שניה?!'. התחילו לדבר איתו ב'רכות', אמרו לו: 'אם אתה תיכנס עוד הפעם ותיקח מה שתיקח, אנחנו נעשה אותך ה'מוכס' הכללי של המדינה', ויש בזה כידוע רווחים טובים, (רווחים 'מעל השלחן', ורווחים 'מתחת השולחן').. אמר להם: 'לא! לא אכנס יותר!'. אמרו לו: 'תראה דיברנו איתך ב'רכות', אבל יש בכוחנו ללכת איתך ב'קשות' אם לא תעשה מה שאומרים לך!'. אמר להם: 'תעשו מה שתעשו - אני לא אכנס פעם שניה לבית המקדש. די לי שפעם אחת הכעסתי את בוראי!'. לקחו אותו והניחו אותו בתוך ארון של עץ, והיו מנסרים את בשרו, לקחו 'משור' וחטכו אותו חתיכה חתיכה, איבר איבר, יד יד, אצבע אצבע, חתיכות חתיכות, ועל כל ייסור וייסור, כל מסור ומסור שניסרו אותו היה צועק: 'אוי לי שהכעסתי את בוראי!', עד שיצתה נשמתו. זה 'יוסף משיתא'.

מה גרם לשינוי העצום אצל 'יוסף משיתא'?

ויש כאן דבר פלא, מה קרה כאן? איך הוא התהפך, בתחילה היה נבל, היה פושע ממדרגה ראשונה, בשעת החורבן יהודי יהיה גנב פושע לשלוח יד בקודשים לגנוב. הוא היחיד שהיה מוכן להיכנס. ואחרי זה הוא עמד בנסיון כזה עצום שאי אפשר לשער ולתאר, (אדם ייתאר לעצמו מה זה, לוקחים 'משור' וחותכים רח"ל אצבע אצבע, אלה הם ייסורי תופת), מה קרה לו ליוסף זה? איך פתאום התהפך ממדרגה כזו שפלה, למעלה גבוהה כל כך להיות כרבי עקיבא וחבריו, שהוא מוסר נפש על ייחוד קדושת שמו יתברך בייסורי תופת!?

הכניסה למקום מקודש - משנה ומרוממת את המציאות של האדם **אומר** הגאון ר' חיים ע"ה, תירוץ פשוט. אותם רגעים ספורים שהוא נכנס ל'בית המקדש' למקום השראת השכינה, מקום מקודש - זה הפך אותו. זה הוציא אותו ממדרגת 'פושע' למדרגה של 'צדיק'. אותם רגעים ספורים במקום מקודש רוממו אותו. לכן הוא יכל לעמוד בנסיון הקשה של ייסורי תופת הללו. זה כח של 'בית המקדש', של מקום השראת שכינה, של מקום מקודש. אפילו אם אדם נכנס וכוונתו לא לשם שמים, אלא כוונתו לעבירה, (כוונתו לגנוב), עם כל זה - זה הופך אותו ממצאות אחת למציאות שניה.

'מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה אלא ארבע אמות של הלכה' - מקום העוסק בתורה הוא מקום השראת השכינה המרומם והמקדש את

האדם

ומסיים הגאון ר' חיים ע"ה: לדאבונינו הרב אין היום 'בית המקדש', עדיין לא זכינו, (יהי רצון שבמהרה נוכח לגאולה השלימה ולבית המקדש השלישי בב"א), מה ה'תחליף?!', מה משמש כ'בית המקדש' בזמנינו? מקום תורה! 'ישיבה'. 'בית מדרש'. 'שיעור תורה'. זה המקום

של השראת שכינה. 'מיום שחרב בית המקדש אין לו לקב"ה אלא ארבע אמות של הלכה' (ברכות ח.). רק תורה. אדם שבא ל'שיעור תורה', הוא נכנס ל'בית המקדש', וזה משנה את המציאות שלו. הוא נכנס כ'יוסף משיתא', אבל הוא יוצא כ'קדוש עליון'. זה המוסר שצריך האדם לדעת: לבוא תמיד לשיעור תורה. להרבות תורה. כלל ישראל זקוק לזה כאוויר לנשימה. וכל אחד ואחד לא יכול לפרוק עול מזה. כולם מוכרחים 'כאיש אחד בלב אחד' להתאזר ולהתאסף ולהוסיף תורה.

הגזירות הנוראות העומדות על הפרק

רבותי! הרבה היססתי אם לדבר על הדברים האלה, אבל אין ברירה, הכל תלוי בנו. צריכים לזכור ולא לשכוח, לפני שלשה חודשים, סך הכל תשעים יום, היה 'ראש השנה', אשר בו מתחיל ונקבע בשמים 'על המדינות בו יאמר, איזו לחרב ואיזו לשלום, איזו לרעב ואיזו לשובע, ובריות בו יפקדו, להזכירם לחיים ולמוות, ומי לא נפקד כהיום הזה'. שלשה חודשים עברו מ'ראש השנה', בואו ונתבונן, בואו נראה, כמה מיני גזירות ה' יצילנו, ה' יחוס במהרה, גזירות 'כלכליות' (מה שנקרא), 'יודל ישראל מאד' (שופטים ו ו), 'פיטורין', כל מיני 'מרעין בישין'. וזה סוג אחד של 'גזירות'. מצד שני עדיין ה'מלחמה' ב'צפון' נמשכת, כל פעם יש עוד 'הקזת דם', עוד 'הרוגים' ועוד 'פצועים', (מינים ממינים שונים, ה' ירחם). ועוד יש לנו את ה'גזירה' של מיעוט ה'גשמים'. גזירה נוספת

ב. אדם יעשה חשבון, כמה פעמים ה'חורף' הזה הוא נזקק למטריה שלו, (ואנחנו כבר ב'טבת'), כמה פעמים הוא היה צריך ללכת עם 'מטריה'? מספר פעמים בודדות. מעט מן המעט. הבד"ץ כאן בעיר הקודש ירושלים הכריזו שהם מבקשים, עקב הפניה של ה'חקלאים' (הם באו לבית הדין, כנראה הייתה משלחת שם, ביקשו שיכריזו על זה), שיתפללו על הגשמים. גם זו גזירה. אדם חושב: 'מה איכפת

ונמשכת, (וכבר 'כיון דדש דש', אדם לא שם לב), הגזירה הנוראה הזו של ה'תאונות דרכים', מינים ממינים שונים, אין כמעט יום (בלי גוזמא) שאין איזה מקרה או מיתה או פצועים וכו' (רח"ל). 'ואין איש שם על לב' (ישעיהו נז א). צריכים להתבונן. לכן נקריא היום כמה דברים שצריכים לעורר את הלב.

לי אם ירד גשם או לא, אני 'ירושלמי', אין לי 'קרקע' ואין לי שום דבר, (מקסימום יש לי 'עציצים' ואני משקה אותם..) בשביל מה אני צריך את הגשם?! זה לא כך. כשאין גשם, זה על חשבון כולנו. זה משפיע על הכל. [א"ה: וראה עוד דברי רבינו שליט"א בקונטרס "נר חיים" (מהדורה שניה עמוד נט). ע"ש].

ג. בכל מקום בעולם יש גזירות וצרות נוראיות

תתבוננו, תיקחו מפה של כל העולם, 'אטלס', תעברו מדינה מדינה, לפי חמשת היבשות, ולדאבוניו הרב אין לך כמעט פינה אחת בעולם שאין שם מידת הדין מתוחה. או 'מלחמות', או 'רעב', או איזה 'אסון' אחר. כמעט אין פינה וזווית שאין בה איזה מקרה רע, רואים שמידת הדין מתוחה. מוכרחים להשתמש ב'עצות', ב'תחבולות' לסלק את ה'חרון אף'.

הקב"ה מביא גזירות על אומות העולם לעורר את ישראל

ואדרבא היא הנותנת, וזה עצמו חסד נפלא שהקב"ה עושה איתנו, שבמקום שיבואו הדברים האלה על כלל ישראל ח"ו, הוא מוציא את זה על שאר הנבראים, כך אומר הפסוק בצפניה. כאשר אדם רואה שמתרחשים מאורעות נוראים בעולם, יידע שהכל הוא בשביל שכלל ישראל צריך ללמוד מוסר, צריך להתבונן. הקב"ה רחמן מלא רחמים על כל הברואה כולה, 'לא תוהו יצרה לשבת יצרה' (ישעיהו מה יח).

הגמרא אומרת במסכת מגילה (י סע"ב) ובמסכת סנהדרין (לט:): כשיצאו למלחמה, כש'הושפט' יצא למלחמה, אמרו: 'הודו לה' כי לעולם חסדו' (דברי הימים ב כ, כא). אבל לא אמרו 'כי טוב'. למה? הרי יוצאים 'למלחמה', ויהיו הריגות אפילו אצל אומות העולם. אף על פי כן, אין הקב"ה שש ושמה שיש בברואה

מצוה עשה לזעוק ולהריע כאשר באים צרות על הציבור הרמב"ם מלמד אותנו מה צריכים לעשות כאשר רואים דבר כזה, בהלכות תעניות, כתב הרמב"ם (בפתיחה לה' תעניות): "הלכות תעניות - מצות עשה אחת". בהלכות 'תעניות' כמה מצוות יש לנו? מצות עשה אחת. "והיא לזעוק לפני ה' בכל עת צרה גדולה שלא תבוא על הציבור" ח"ו. אם יש 'צרות' ו'גזירות' מה הרפואה לזה? מה יגרום לישועה? לצעוק לפני ה' יתברך.

הטעם לתקיעה בחצוצרות כשיש צרה לשון הרמב"ם (שם פ"א ה"א): "מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבוא על הציבור, שנאמר 'על הצר הצור אתכם והרעותם בחצוצרות' (במדבר י ט), כלומר כל דבר שייצר לכם", כל דבר שייצער, שיזיק, שיפריע לכלל ישראל, "כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן - זעקו עליהן והריעו". מה הביאור בזה? מה הטעם, מה התכלית? מוסיף הרמב"ם (שם ה"ב): "ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו, ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להם, בכתוב 'עוונותיכם הטו' (ירמיהו ה כה)¹, וזה הוא שיגרום להסיר הצרה מעליהם".

צער, שיש מיתות ואסונות. חלילה. קל וחומר על עם ישראל 'עם סגולה', כי בכך חשק ה' מכל העמים (דברים יז). כל מה שנעשה לאומות העולם, הכל הוא לעורר אותנו ללמוד מוסר מזה, ולשוב בתשובה. אם אתה רואה שכך וכך קורה במדינה סמוכה - תבין, תתעורר. אבל אם חלילה לא תתעורר, זה גורם לכך שבאים צרות רבות גם עלינו ח"ו (כמו שנראה מדברי הרמב"ם בהמשך).

ד. אין הנחש ממית אלא החטא ממית'

אין סיבה אחרת, 'אין ערוד ממית אלא החטא ממית' כמו שאומרת הגמרא (ברכות לג.). הגמרא (שם) מספרת עובדא על רבי חנינא בן דוסא שהיה באחד

'לא חשיד קודשא בריך הוא דעביד דינא בעל דינא'

לימדו אותנו רבותינו במסכת ברכות (ה:), הגמרא מביאה מעשה על אחד מגדולי חכמי התלמוד 'רב הונא', שהיה לו 'קב', ופעם אחת החמיצו לו כל החביות שהיו לו שם, 400 חביות של יין, וכולם החמיצו בפעם אחת. זה דבר נורא. כל היין שהיה ב'קב' הלך לאבדון. ארבע מאות חביות זה אלפי ליטרים של יין. והכל החמיץ בין לילה אחד. זה דבר מתמיה, זה דבר שטעון בדיקה וחקירה. נקבצו ובאו משלחת של גדולי חכמי ישראל לרב הונא, אמרו לו: 'כבוד הרב יפשפש במעשיו!'. אמר להם: 'אני חשוד חלילה שעשיתי משהו שלא כדת?!' שעשיתי דבר שלא כדין?!', אמרו לו: 'לא, אתה לא חשוד, אתה 'רב הונא', אבל כמו שאתה לא חשוד, כך לא חשיד קודשא בריך הוא דעביד דינא בלא דינא! ה' יתברך לא חשוד להעניש אותך בלא שמוגיע

המקומות נחש מסוכן, שאת מי שהוא עוקץ - מי שיגיע ראשון למקום ה'מים' השני ימות. אם הנחש הגיע ראשון ל'נהר', למקום ה'מים', האדם שנעקץ מת. ואם האדם הגיע למקום ה'מים' לפני ה'נחש' - הנחש ימות. זה סוג של 'עקיפה סגולית'. באו לרבי חנינא בן דוסא, אמרו לו: 'כבוד הרב, יש כאן במקומנו נחש שהוא מטיל אימתו על הציבור, כל מי שהוא עוקץ הוא רץ מהר לנהר השני מת!'. אמר להם: 'אדרבא, הראו לי את מקומו, היכן ה'מאורה' שלו? היכן מסתתר הנחש הזה?!', הראו לו, אמרו לו: 'בחור זה נמצא הנחש!', הושיט רבי חנינא בן דוסא את רגלו, את עקבו, לתוך ה'מאורה', לפתח של החור של הנחש. עקץ אותו הנחש מיד - ומת הנחש. למה? כי נברא לו לרבי חנינא בן דוסא מתחת כפות רגליו מעיין. כך מביא רש"י (ד"ה ומת הערוד) מהירושלמי (ברכות פ"ה סוף ה"א). הפשיל אותו על כתיפו והביא אותו לבית המדרש, אמר להם: 'ראו בני, אין הערוד ממית אלא החטא ממית!'.
ה. הגמרא (תענית כג:) אומרת ש'רב הונא' היה מ'חסידי דבבל', בגמרא בתענית

(שם) האריכו על עוזו נפלאותיו של רב הונא בתורה בצדקות בחסד. היה מגדולי האמוראים.

לך. ובכן: פשפש במעשיך!'. אמר להם: 'אדרבא', הוא לא הסתיר, הוא לא התחיל לתרץ תירוצים, 'אם אתם שמעתם עלי איזה משהו, אני מבקש שתעירו ותעוררו! תגידו לי!', אמרו לו: 'שמענו עליך שאתה לא נותן ל'ארים' שלך את מה שמגיע לו, מה'עצים' מה'זמורות' של ה'גפנים', כך ששמענו עליך', אמר להם: 'אתם צודקים, אני לא נותן לו את מה שמגיע לו, אבל אתם יודעים למה? כי הוא גונב את כל הזמורות, הוא לא משאיר לי מה לתת לו, את הכל הוא גונב לעצמו. מה אתן לו? משלי אתן לו?'. אמרו לו: 'בתר גנבא גנוב וטעמא טעים'. עם כל זה אתה צריך לתת. אם הוא גונב - אתה לא פטור מלתת לו את החוב שמוטל עליך. מספרת הגמרא שהוא קיבל על עצמו, אמר להם: 'בסדר גמור, שמעתי את התוכחה שלכם, מה שאתם אומרים אני אקיים, אני אשלם לו מה שמגיע לו'. ויש בגמרא שתי שיטות (שתי לשונות), יש אומרים שמיד חזר ה'חומץ' להיות 'יין'. ברגע שהוא קיבל ועשה תיקון, ממילא הסתלקה הסיבה, הסתלק ה'חטא' - לכן הסתלק ה'עונש'. חזר ה'חומץ' להיות 'יין'. ויש אומרים, שה'חומץ' לא חזר להיות 'יין', אלא שהתייקר ה'חומץ' ונעשה שוויו כשווי 'יין', וכך לא נגרם לו הפסד במה שהחמיצו לו כל הארבע מאות חביות שלו.

כאשר מסלקים את הסיבה המסובבת ל'גזירה' הוא ה'חטא' וה'עבירה' - ה'עונש' מסתלק

זה היסוד: גם אם אתה לא חשוד - תדע לך שהקב"ה שהוא רחמן מלא רחמים, קל וחומר שהוא לא חשוד. ואם מתרחש מה שמתרחש, מוכרחים לצעוק, מוכרחים להתבונן. אי אפשר שהאדם ימשיך ללכת במהלך הרגיל כמו שהיה כל הזמן. אלא צריך הוא לעיין ולראות 'מה קורה כאן?', צריך מיד לפתוח דף חדש בהתבוננות. לא לחפש 'סיבות' ו'תירוצים' למה קרה כך או כך. הסיבה האמיתית: "ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להם". רק זה מה שיגרום להסיר

הצרה מעלינו. כשיש 'תשובה'. כשמסלקים את ה'חטא' - בהכרח גם ה'עונש' מסתלק.

דרך אכזריות היא מי שתולה 'גזירות' הבורא יתברך ב'מקרה' מוסיף הרמב"ם (שם ה"א): "אבל אם לא יזעקו ולא יריעו, אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו, וצרה זו נקרה ונקרית", זה 'טבע'. למה אין גשם? יש איזה 'בקע' או איזה 'שקע' באיזה מקום ב'צפון טורקיה' או ב'רוסיה', ושם קרה מה שקרה, ולכן ה'עננים' לא הגיעו לארץ ישראל.. מי שחושב שיש 'בקע' או 'שקע', שידע שיש לו 'בקע' לגולגולת.. לא זה הסיבה. מי שאומר ש'גזירה' שיש הרי היא 'מקרה', אומר הרמב"ם: "הרי זו דרך אכזריות, וגורמת להם להידבק במעשיהם הרעים", הרי אתה רואה שהקב"ה מעניש, מה אתה תולה ואומר 'סיבה טבעית', 'מקרה', מנהג העולם, זה דרך אכזריות! "וגורמת להם להידבק במעשיהם הרעים". הוא לא זו ממעשיו, הוא לא פותח 'דף חדש'. הוא לא 'מתקרב' לקב"ה, הוא לא 'מסלק' את ה'חטא' על ידי 'תשובה', ולכן ממשיכים הצרות.

אם לא שבים בתשובה - הקב"ה מביא צרות נוספות והרמב"ם מוסיף עוד דברים נוראים ממש, כי אלה שתולים ב'מקרה', ב'טבע', אשר זה הוא דרך אכזריות, וגורמת להידבק במעשה רשע, "ותוסיף הצרה צרות אחרות", כשאדם לא לוקח אל הלב שלו, אלא הוא ממשיך ואומר 'מנהגו של עולם הוא', 'מקרה הוא שקרה', אומר לך הרמב"ם: תוסיף הצרה צרות אחרות. לא התעוררת בצרות אלו שבאו עליך? יבואו עליך צרות אחרות. עד שתתעורר. "הוא שכתוב בתורה (ויקרא כו, כג-כד) והלכתם עמי בקרי, והלכתי עמכם בחמת קרי". מפרש הרמב"ם, "כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו, אם תאמרו שהוא קרי", כלומר 'מקרה קרה', אומר הפסוק, "אוסף לך חמת אותו

קרי", עוד צער על צער וצרה על צרה, ולכן צריך לצעוק ולזעוק ולשוב בתשובה.

לעורר בתפלה ולשוב בתשובה

דהיינו בשעה שיש 'גזירות' ו'צרות', צריכים לתקוע ולהריע ב'חצוצרות' כדי להתעורר לשוב בתשובה. כך ציוה הבורא יתברך, שאם באה צרה על הציבור זה מצות עשה מהתורה, לא 'חסידות', לא 'הנהגה טובה', לא 'הכשר מעשה מצוה', אלא 'מצות עשה' גמורה, כמו 'תפילין', כמו 'תלמוד תורה', כמו 'ברכת המזון', לזעוק ולהריע בחצוצרות. אבל היום אין 'חצוצרות' - אבל נשאר ה'פה' של האדם. (על ענין ה'פה' נאריך בהמשך). צריך האדם בפיו לצעוק ולהתחנן לפני בוראו: 'רחום וחנון - הרף!', 'הפר כעסך עמנו!', 'סלק מידת הדין!'.

מצוה להתענות כאשר יש גזירות על ישראל

עוד מוסיף הרמב"ם (שם ה"ד): "ומדברי סופרים להתענות על כל צרה שתבוא על הציבור, עד שירחמו מן השמים", שירחמו עליהם מן השמים, כך היה צריך להיות, אם רואים שיש צרות, צרות כלליות, יש מצוה מ'דברי סופרים' להתענות עד שתבטל הצרה הזאת.

מזן החיד"א ע"ה כותב (ע' ציפורן שמיר סי' יא אות קצו-קצח): כשאדם 'צם', הלב שלו יותר 'פתוח', יותר 'מתבונן'. אפילו אם יבוא היצר ויאמר לו: 'תעשה כך וכך', מעשה עבירה. הוא לא יכול, הוא לא אכל 'כזית לחם', לכן הוא לא יכול לעשות אפילו מה שיצרו מבקש. כך זה טבע האדם.

אין פטור מהתעוררות והתבוננות ותפלה

אבל מה נעשה וכוחנו קלוש, אין לנו כח להתענות. אבל לכל הפחות להתבונן, ומזה אף אחד לא פטור. אם היינו יכולים היינו צריכים לעמוד ולהתענות תעניות ולבכות ולהתחנן לפני הבורא יתברך עד

שירחמו עלינו מן השמים. אבל אנו אין בנו כח לתעניות. אלא כל אחד צריך 'מדיליה' לעמוד בתפלה. כל אחד יאמר בכל יום כמה פרקי 'תהילים' מתוך הספר בהתבוננות. לא רק בעבורו - אלא בעבור כלל ישראל. גם בתפלה שלו, יכוין בעבור כלל ישראל.

'שה פזורה ישראל'

במדרש ויקרא רבה (פר' ד ס"ו) על הפסוק: 'שה פזורה ישראל' (ירמיהו נ"ז), כך ממשיל הנביא את כלל ישראל, 'שה'. ובמדרש שאלו (שם): לכאורה מה הטעם בהשוואה הזו, מה הטעם במשל הזה שממשילים את ישראל ל'שה פזורה'? זה לא 'שבח' גדול.. 'שה', 'גדי רך'. אם היו אומרים על כלל ישראל שהם 'אריה', יש בזה מעלה. אבל אומרים על אחד שהוא נמשל ל'שה' ל'תייש' ל'עז' איזה שבח יש בזה? הרי זה חסרון. אלא, מה 'שה' זה אם נוקף את רגלו, אם הוא מקבל מכה ברגל, לא רק רגלו כואבת לו, אלא גם 'קצה האוזן' כואבת לו, מחמת עדינותו, מחמת רכותו, כל אבר ואבר שלו שנפגע מכאב לו לא רק באותו האיבר, אלא הוא מתפשט בכל איבריו של ה'שה' - כך זה כלל ישראל. אם חלילה יש ב'פרט' משהו שלא הגון, זה משפיע על כל כלל ישראל. כגוף אחד.

כלל ישראל כולו על ספינה אחת נמצא

ובמדרש שם אמר רבי שמעון בר יוחאי, משל למה הדבר דומה? לאותו אחד שהיה נוסע בספינה, כמה אנשים נסעו בספינה, ובשעה מאוחרת בלילה, 'בחצי הלילה', שמעו קול 'עבודה' קול מקבות ופטישים, 'מקדחות', מישהו עובד בחצי הלילה, (יש לו 'שעות נוספות'.. גם בספינה הוא עובד, כל כך נפשו דבוקה בדבר הזה...). רצו לברר מי זה ומה זה, מי עובד כאן בחצי הלילה? ניגשו וראו שאחד מן הנוסעים עומד בחדרו וקורא חור בקרקעית של הספינה. אמרו לו: 'מה אתה עושה? שוטה

שבעולם! אם אתה תצליח לבצע מה שאתה חושב, יכנסו המים וכל הספינה תטבע!'. ומה הוא השיב להם? אמר להם: 'וכי מה תרצו ממני? זה החדר שלי! אני קניתי 'כרטיס' בכסף מלא, זה חדר שלי, ואני אעשה בו כרצוני!'. אמרו לו: 'שומע שבעולם! אם אתה עושה כאן חור כל הספינה תטבע!'. זה מה שהנביא אומר: 'שה פזורה ישראל'. אם אחד עושה מעשה שאינו הגון - הוא בוקע ונוקב חור בקרקעית הספינה. ואת כל הנזק שייגרם מזה הוא יישא על הכתפיים שלו וישלם אותו לעתיד לבוא. הכל יתגלגל על ראשו. אין 'פטור'.

'כל ישראל ערבים זה בזה'

בגמרא מסכת סנהדרין (כו סע"ב) ומסכת שבועות (לט סע"א), לשון הגמרא: 'שכל ישראל ערבים זה בזה!'. כך הלשון שם. לא כתוב 'זה לזה'. ופירוש הדברים 'ערבים זה בזה' היינו שהוא 'מעורב' כאחד, כגוף אחד. אתה לא יכול לומר: 'מה איכפת לי, אני יעשה מה שצריך, והשני לא מעניין אותי'. כי אם יש אחד שעושה משהו שלא כהוגן - כולם נפגעים.

המרבח בתורה - משפיע על כלל ישראל כולו

ולחיפך - להיפך. הרי מרובה מידה טובה פי חמש מאות ממידת פורענות. 'מרבה תורה מרבה חיים' (אבות פ"ב משנה ז). לא רק בעבורו, אלא בעבור כולם, בעבור כלל ישראל, והוא יכול חלק בראש פי חמש מאות. אי אפשר לומר 'אני בשלי', 'אנן בדידן ואינהו בדידיהו'. 'אני הולך לפי מה שהתורה מצווה, וכל אחד אחר יעשה ככל אשר יעלה על רוחו'. מי שחושב כך הוא טועה טעות חמורה. אוי לו ואבוי לנפשו. אין דבר כזה. צריכים לדעת: כלל ישראל הרי הם כגוף אחד. ולאידך גיסא, גם להיפך אותו דבר, אם אדם מרבה ב'תורה' וב'תפלה' - כולם מתפרנסים וחיים מזה.

לכוין בתפלה על כלל ישראל

אדם יתבונן ויראה, כשהוא מתפלל כמה חסר לו ההרגשה הזו של האחריות והערבות של כלל ישראל, בכל פרט ובכל בקשה ובכל תפלה, הוא מכוין רק על עצמו. 'השיבנו אבינו לתורתך, וקרבתנו מלכנו לעבודתך, והחזירנו בתשובה שלימה לפניך', כשהוא אומר ומתחנן את התפלה הזו, על מי הוא חושב? בדרך כלל (תשאלו ותראו) הוא מתכוין על עצמו. מבקש על עצמו: 'ריבוננו של עולם השיבנו אבינו לתורתך', אולי אני קצת בטל מתורה, 'קרבתנו מלכנו לעבודתך', התפלה שלי לא כל כך בסדר, תחזיר אותי בתשובה שלימה לפניך. אותו דבר: 'סלח לנו אבינו כי חטאנו, מחול לנו מלכנו כי פשענו, כי אל טוב וסלח אתה', על מי הוא מבקש שהקב"ה יסלח? למי הוא ימחל? בדרך כלל, הוא מבקש על עצמו. ולא היא! וכי רק עליך צריך לבקש? רק אתה נמצא בסידור? רבותינו כאשר תיקנו את התפלה לא אמרו 'השיבנו', לא אמרו 'קרבתנו', אלא אמרו 'השיבנו!', 'קרבתנו!', בלשון רבים. צריך האדם לבקש בענין הזה, לא רק בעבורו, אלא בעבור כלל ישראל שזקוק לזה! אדם אמיתי הוא מרגיש את האחריות עם כלל ישראל: 'לא רק אני', אלא

ו. כבר הזכרנו פעם איזה חברה באמריקה שעשתה 'סקר', כשאדם מדבר ב'טלפון', מטלפן לחבירו ומדברים איש עם רעהו, איזו מילה חוזרת הכי הרבה על עצמה? 'אני'. זה הדיבור שלו תמיד: 'אני', 'אני' ו'אני'. האדם מרגיש את עצמו כ'ציר המרכזי' בבריאה כולה: 'אני והכל סביבי, הכל זה סובב סביבי, כולם כוכבי לכת סביבי...'. כך הוא חושב.

יתבונן האדם בעצמו, כשיש רגעים פנויים, כשהוא יושב ומפטפט עם חבירו, ויש לפניו נייר ועט, הרבה פעמים אדם 'משרבט' ו'מקשקש' כל מיני קווים וכל מיני 'ציורים', אבל בדרך כלל מה הוא כותב? את שמו.. הוא חותם את שמו פעם אחר פעם. למה? כי זה מה שהוא חושב, ש'הוא' ורק 'הוא'. 'אני' ורק 'אני'. זה טעות.

יש עוד אתי'. וכשהוא מתפלל 'השיבנו אבינו לתורתך', הוא לא מתכוין רק על עצמו, אלא על כולם, אבל מוסיף כוונה גם על עצמו.

להתפלל על שיבת עשרת השבטים

ראיתי הנהגה נפלאה של גאון וצדיק אחד מאמריקה, רבי מאיר ברבי יהודה אריה פייסט זצ"ל (היה גאון עצום, ראוי פעם אחרת בלי נדר להקדיש שיחה שלימה עליו, להביא כמה קטעים מספר 'פני מאיר'), ובהנהגה הזו רואים באמת אדם שאיכפת לו מכלל ישראל, לא רק על עצמו. הוא היה אומר: כשאדם אומר 'קבצינו יחד מארבע כנפות הארץ לארצינו', על מי הוא מתכוין? יש לו איזה 'דוד' שנמצא באיזה מדינה נידחת, הוא מכין עליו. והוא שאל (בס' פני מאיר הנ"ל אות מד עמוד לא): ומה עם אותם עשרת השבטים? עליהם לא צריך לבקש? מי מאיתנו 'חלם' בכלל על עשרת השבטים. (יש כאלה יאמרו לך: 'מי הם בכלל? אני לא מכיר אותם!..', אם הוא לא יודע זה כבר משהו אחר...). 'עשרת השבטים', שהלכו בגלות ראשונה ש'סנחריב' בא וטלטל ועקר אותם מארץ ישראל, לפני שגלו יהודה ובנימין. ולהיכן לקח אותם? כתוב בפסוק: 'לחלח וחבור והרא ונהר גוזן' (דברי הימים א, ה כו). לא יודעים היכן המקום הזה. האם מיישהו מאיתנו מרגיש 'שׁיכות' כדי לבקש ולהתפלל עליהם? בדרך כלל לא. כיון שהוא רואה רק את עצמו ב'תמונה'. כל הבקשות שלו זה סביב עצמו. 'אני' 'אני' 'אני' ועוד הפעם 'אני'. צריך לחוש את הזולת.

'הרגל כואבת לנו'

ז.

הגאון ר' אריה לוי זצ"ל, (היה צדיק יסוד עולם, יש כאן עוד הרבה שהכירו אותו), ראיתי עובדא עליו, שפעם אחת אשתו הצדקת חלתה, היה לה כאבים ברגליים. מה עושים? שולחים אותה לרופא.. תלכי לרופא.. אם הבעל יותר אוהב את אשתו, הוא גם יזמין לה מונית.. ללכת, הוא לא ילך איתה, אבל הוא ידאג להזמין לה מונית.. הוא לא עשה כך. אותו צדיק הלך בכבודו ובעצמו עם אשתו

כולם מחוייבים להתעורר בתשובה עקב הגזירות על כלל ישראל וזה מה שצריכים לעורר, גם אם אדם ברוך ה' הכל הולך לו כשורה. הוא 'עצמאי' אין לו חשש של 'פיטורים', ואין לו 'גזירות' משאר ה'גזירות' שהזכרנו. ברוך ה' שפר חלקך וגורלך. אבל זה לא פוטר אותך לומר 'מה איכפת לי'. אי אפשר להתעלם מכלל ישראל הנתונים בדוחק ובצער, ברוחניות ובגשמיות. אלא תוסיף, ב'תורה' וב'מצוות', תסלק את הסיבות שגורמות ל'חרון אף', תסלק את הסיבות שגורמות ל'מידת הדין' המתוחה (מה שרואים בעיניים).

לרופא, נכנסו לרופא, ואמר לו: 'אדוני הרופא, הרגל של אשתי כואבת לנו'. לא כואבת לה, אלא לנו. הוא הרגיש שגם הרגל שלו כואבת. זה אדם שהערבות והאחריות והשייכות עם כלל ישראל חיה אצלו. לא רק הוא לבדו ואין זולתו.

ח. על הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל

שמעתי על הגאון רבי עקיבא איגר ע"ה, שהיה מנהגו כל יום שישי הוא היה הולך ל'בית החולים' לבקר את החולים. אחד אחד. ורבי עקיבא איגר זצ"ל היה מסובל בשיעורים, מוקף בטרדות עצומות, (היה מגדולי הגדולים, ידוע ומפורסם), ראיתי עדות של הגה"צ רבי שלמה וולבה זצ"ל על רבי עקיבא איגר, שהיה לו שלושים וחמישה שיעורים כל יום! [א"ה: וראה עוד דברי רבינו שליט"א בקונטרס "מגיד דבריו ליעקב" ח"ב (פרשת חיי שרה תשע"ט, עמוד יב בהערה). ע"ש]. ועם כל זה, בכל יום שישי היה הולך לבקר את החולים אחד אחד, שואל אותם: 'מה שלומך?', 'מה חסר לך?', 'מה אתה צריך?', 'מה אני יכול לעזור?'. מתפלל בשבילו. עוזר לו. עד שאחר כך היה ריבוי הטרדות, וגם עבר לעיר יותר גדולה, וכבר לא היה יכול ללכת לבקר את החולים. מה עשה? היה ממנה שליח בכסף, (טבין ותקילין), אומר לו: 'תלך אתה במקומי, ותראה מה שלום פלוני ומה שלום אלמוני, ואחר כך תבוא אלי ותספר לי מה היה'. זה אדם שלבו 'חי'. שהוא לא רואה רק את עצמו. שאיכפת לו מכלל ישראל.

זהירות מ'חטא הלשון'

במה צריכים להתחזק? במה צריכים להתעורר כדי לסלק את ה'חרון אף' הזה, ולהועיל לכל כלל ישראל? דבר ראשון (כמו שפתחנו), בעסק התורה. בשקידת ובעמל התורה. בכל עת ובכל שעה. ודבר שני, זה ה'פה'. 'חטא הלשון'. מוכרחים לתקן את הנקודה הזאת.

'לשון הרע' ו'רכילות' זה אם כל חטאת ואם כל פשע. זה אחת הסיבות המרכזית של ה'קטרוג' על כלל ישראל, וה'צרות' הבאות על כלל ישראל. מוכרחים להתאחז ולהתחזק בענין הזה של 'שמירת הפה', לנצור לשוננו מרע. מוכרחים דבר ראשון לשמור על הפה, להמנע מ'לשון הרע'. ו'לשון הרע' פירושו של דבר: כל דיבור גנות על חבירו זה 'לשון הרע'. ואם זה 'שקר', לא רק שהוא מדבר בגנותו של חבירו אלא זו 'עלילה', לא היו דברים מעולם, הרי שזה יותר גרוע, זה 'מוציא שם רע', ועונשו חמור וגדול יותר (ערכין טו: חפץ חיים כלל א סעיף א).

הפוגם בלשון הרע - הרי זה מונע מה'תורה' שלומד לעשות פרי

ה'חפץ חיים' ע"ה מרגלא בפומיה תמיד כשהוא היה מפרש את התפלה שלנו 'נצור לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה', ואחר כך מבקשים: 'פתח לבי בתורתך'. כך זה הכלל: צריך האדם תחילה וראש שה'פה' שלו יהיה קדוש, שהפה שלו יהיה נקי מחטא הלשון, ורק אחר כך אפשר לבקש על 'תורה' (ע' שמירת הלשון ח"ב פ"א). אמנם אין חטא שיכול 'לפגום' ב'תורה'. 'תורת ה' תמימה' (תהילים יט ח). אין דבר שיכול 'לקלקל' את ה'תורה' או 'לפגום' בתורה. 'אין דברי תורה מקבלים טומאה' (ברכות כב). אבל ה'חפץ חיים' ע"ה הביא מה'זוהר הקדוש' שהזוהר דורש ואומר, שאמנם אי אפשר 'לפגום' תורה, אבל לשון הרע הוא 'חופה', הוא 'מכסה', הוא 'שורה' על הלימוד, על ה'תורה' שלומד (ע' שמירת הלשון ח"ב פרק כו, ובהקדמה לספרו חפץ חיים). לכן הבקשה

הראשונה 'נצור לשוני מרע', ורק אחרי ש'נצור לשוני מרע', אנחנו מבקשים על 'תורה', 'פתח לבי בתורתך'.

עוון לשון הרע מעורר קטרוג בעולם

יש בסוף ספר 'לשון חיים' (מהרב אייזנבלט) קונטרס בשם "נצור לשונך" שהוא אסף מלשונות רבותינו בענין החמור הזה של 'לשון הרע'. בפרשת פקודי (דף רסד ע"ב) דורש הזוהר: שאדם שמדבר 'לשון הרע', הוא מעורר 'קטגוריא' בשמים, שיהיה בעולם מוות חרב והרג. מה הביאור בזה?

ט. משלו הנפלא של ה'חפץ חיים' זצ"ל

משל למה הדבר דומה, לאדם ששלח 'מרגלית' יקרה שאין לה ערך ואין לה דמיון, אי אפשר לשער ולאמוד את שוויה, יוצאת מן הכלל, יהלום יקר 'מפז ומפנינים', והוא שלח אותו במתנה למלך, 'מנחה היא שלוחה למלך', אלא שהוא הניח אותו בתוך 'מעטפה' באושה, מסריחה בתכלית הסירחון, כך הוא שלח את זה למלך. כתוב על המעטפה: 'אני החתום מטה שולח 'דורון' זה למלך, ויואיל נא בטובו לקבל דורון זה. על החתום...'. כאשר מביאים את זה ל'מלך', איך מביאים לו את זה? איך אפשר לגשת לתת לו את זה? השליח צריך לשים 'מסכת גז'... הוא לא יכול לנשום, סותם את האף שלו ואומר לו: 'אדוני המלך, יש כאן מרגלית יקרה שקיבלת במתנה'. יקבל את זה או לא יקבל את זה?! גם אם נאמר שיקבל את זה, אבל איך יקבל את זה.

והנמשל - אומר ה'חפץ חיים' ע"ה - אדם יושב כאן בעולם הזה ולומד 'תורה', אין לך 'מרגלית' יקרה יותר מאשר עצם הלימוד, אין דבר יותר מאשר לימוד תורה, ושולחים את זה לשמים, מביאים את זה 'דורון' לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, (הרי אין לך 'דורון' גדול מ'תורה', אין כדוגמת ה'מנחה' הנפלאה הזאת), אבל אם ה'פה' באוש, הפה מוסרח, הפה מטונף, ממילא נדבק ריח לא טוב (בלשון המעטה) ל'מתנה' הזאת וכך מביאים את זה למלך. איך 'מיכאל שר ישראל' מגיש את ה'דורון' הזה למלך?! (ע' כעין זה בספרו זכור למרים פרק כד).

ביאר ה'חפץ חיים' ע"ה, שהרי כלל גדול בדינו: 'מידה כנגד מידה לא בטלה', וכפי ההנהגה שאתה מתנהג כאן בעולם הזה, כך אתה מעורר את ההנהגה בשמים. אדם שמתנהג בקו של 'חסד', הרי שהוא מעורר הנהגה של 'חסד', ודנים את העולם ב'חסד'. אדם שהולך בפטפוטים של 'לשון הרע', הוא 'מקטרג' על פלוני ועל אלמוני, הרי שהוא מעורר את המקטרג הגדול והאיום בשמים. הוא טוען: 'כמו שאתה מקטרג - גם אני מקטרג'. וכשיש 'קטרוגים' - יש אסונות (בר מינן).

יענישו את המדבר 'לשון הרע' על הרג שנעשה מחמת הקטרוג שנוצר על ידי דיבורו

ואותו אחד שדיבר 'לשון הרע', הוא יטול חלק בראש, הוא לא יכול לומר 'לא ידעת'. שום 'תירוץ' לא יעזור לו. אתה גרמת שיהיה בעולם 'מוות' 'הרג' 'חרב', תיטול את חלקך בראש. כיון שעל ידו מתעורר ה'מקטרג' הגדול לקטרג על העולם. מי יודע כמה בני אדם מתו על ידו (רח"ל). אף על פי שב'דיני אדם' אי אפשר להעניש על זה (כי יש לנו כלל, 'גרמא בנזיקין פטור' (ב"ק ס.)), אם אדם לא מזיק בידיים, אלא רק הוא 'גרם' נזק לחבירו, הוא פטור ב'דיני אדם', אבל חייב ב'דיני שמים'. אם ילך כאן ל'בית הדין' ויתבע את חבירו: 'פלוני גרם לי להפסדים ונזקים, על ידי מעשיו גלגל עלי הפסד גדול, אפילו שהוא לא הזיק בידיים', יאמרו לו: 'גרמא בנזיקין פטור, אבל אסור. אנחנו לא נוכל להוציא ממון ממנו, אבל הוא לא ינקה ב'דיני שמים'. כי ב'דיני שמים' הוא חייב, כך יאמרו לו), אבל ב'דיני שמים' עונשים אפילו על 'גרמא', לכן בודאי שהוא 'לא ינקה'. אדם שמדבר 'לשון הרע', שמעורר את כל המקטרגים הללו, יבואו אליו בטענה על זה. יחייבו אותו על כל מה שנגרם על ידי זה.

חטא לשון הרע גורם להמעטת המזונות וקשיי פרנסה

בזוהר הקדוש (הובא בספר שמירת הלשון ח"א שער הזכירה פרק ו) מובא עוד דבר, על ידי 'לשון הרע' מתמעטים מזונותיו של האדם ובא לידי עניות רח"ל. לפעמים האדם תמה: 'הרי אני עובד 'שתי משרות' ביום, ואשתי עוד משרה, ואף על פי כן אין 'פרנסה', אין 'ברכה', ממה זה נגרם?!'. מגלה לך הזוהר הקדוש, מה הסיבה לזה? עוון זה גורם ל'עניות' ומתמעטים מזונותיו. מוסיף ה'חפץ חיים' ע"ה (שמירת הלשון שם ובפרק ח) ומבאר, כי ה'עניות' ושאר הצרות שבעולם שהם בתמידות, הם ה'תחליף' ל'צרעת' שהיה ראוי להיות עבור חטא 'לשון הרע'. מי שמדבר לשון הרע, הוא צריך לקבל 'נגעים', צריך לקבל 'צרעת', ובזמן הזה שאין 'צרעת', אף על פי כן ה'דין' לא בטל, יש 'תחליף' לזה - המזונות מתמעטים. לא רואה ברכה בעמלו. טורח ועומל וכבר בחצי החודש צריך 'הלוואה'. אם זה כך אצלך: תעיין. תפשפש במעשיך. 'לא חשיד קודשא בריך הוא דעביד דינא בלא דינא!'. וגם על זה יעמידו אותו במשפט, במה שהוא גרם לאחרים שיהיו טרודים בענייני פרנסה, כי הוא עורר את המקטרג להמעיט ממזונותיהם של בני אדם.

המספר לשון הרע אין תפלתו מתקבלת!

במדרש אמרו חז"ל, כי המדבר והמספר 'לשון הרע' אין תפלתו נשמעת. שנאמר 'הקשיבה לקול שועי מלכי ואלהי כי אליך אתפלל' (תהילים ה, ג), ואחר כך נאמר: 'כי לא אל חפץ רשע אתה' (שם ה). מה הטעם? אומר הזוהר הקדוש (הובא בהקדמת ספר חפץ חיים), כיון ששורה עליו רוח הטומאה, לכן אין מקבלים תפלתו למעלה. וזה עונש נורא ואיום. הרי בלי תפלה אדם לא יכול להשיג כלום. אם הוא בנה לעצמו 'קיר' 'חוצץ' 'פרגוד' שלא נותן ולא מאפשר שהתפלה שלו

תשמע, מה יעזור שיבוא ויבכה ויתחנן לפני הבורא: 'רחום וחנון! תעזור לי, הגיעו מים עד נפש!'. אבל אתה בנית לעצמך חומה שהיא מעכבת את התפלה שלך! אתה גרמת לזה שתפלתך לא תתקבל.

חומרת עוון לשון הרע

הגאון מוילנא זצ"ל (דיברנו עליו בארוכה - ראה קונטרס "נהורא דאליהו"), ב'איגרת' שלו שהוא כותב לבני ביתו, לאשתו, אחד היסודות שהוא צווה ובוכה, מתחנן ממש שישגיחו על הדיבור! **"והכל יביא במשפט"**, הבורא יתברך את הכל יביא במשפט, **"על כל דיבור, ולא נאבד אפילו דיבור קל"**, כל דיבור ודיבור שאדם מדבר לא נאבד, הכל נרשם בשמים, מילה אחת לא הולכת לבטלה. (ה'טייפים' שיש היום יוכיחו. אין מילה שהולכת לבטלה). והכל נשמר. הכל מכל כל. (וע' נפש החיים ש"א פרק יג, ובדרשת הגר"ח ליום א' דסליחות), ועל הכל יצטרך האדם לתת 'דין וחשבון'. **"ולכן"**, כך אומר הגאון ע"ה, **"אני מזהירך, שתרגילי בכל היותר לישוב יחידית"**. אדם שהוא יושב בדד, לבדו, יחיד - קל לו להינצל מאיסור של דיבורים. אבל כשנמצא בחברה, נמצא ביחד עם אחרים, זה אומר מילה וזה אומר מילה, וכבר ח"ו אפשר כבר להגיע לכלל איסור. וזה בדוק ומנוסה. כשאדם יושב לבדו - הוא לא מדבר לשון הרע עם הקיר.. אבל כשיושב איתו מישהו, אומר לו 'בא תשמע, כך וכך היה, וכך וכך אמר פלוני'. תשתדל להיות לבד. (ע' ביאור הגר"א משלי טז יז, ובס' כתר ראש אות קמד, ובהנהגות הגר"ח הנדפס בכתר ראש מהדו"ח שם), **"כי חטא הלשון על כולו"**, זה גרוע מן הכל, כיון שזה איסור מרובה, גם מצד ה'כמות' וגם מצד ה'איכות' (וע' שערי תשובה שער ג אות רב והלאה), **"כמאמר חכמינו ז"ל אלו דברים שאדם אוכל וכו"**, כך אמרו רבותינו ז"ל (ירושלמי פאה פ"א ה"א): ארבעה דברים שהן נפרעין מן האדם בעולם הזה, והקרן קיימת לו לעולם הבא, ואלו הן עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, **"ולשון הרע כנגד כולם"**. ולשון הרע זה דיבור גנות על

חבירו, שבזה הוא מצער אותו, שבזה הוא מציק לו, זה נקרא 'לשון הרע'. אין צריך לומר שזה אפילו על אמת, כי אם זה סתם 'שקר', זה גרוע מזה, זה נקרא 'מוציא שם רע', ועונשו חמור ביותר, כרתו דוד המלך ע"ה, ואין לו עולם הבא ח"ו (ערכין טו:). וכבר דיברנו הרבה על החטא המר הזה, העוון של לשון הרע, "ומה לי להאריך בזה העוון החמור מכל העבירות, כל עמל אדם לפיהו (קהלת ו' ז), אמרו חכמינו ז"ל (קה"ר פר' ו' ס"ו ז) שכל מצוותיו ותורותיו של אדם אינו מספיק למה שמוציא מפיו", ותורתו של אדם זה לא מילתא זוטרתא, אדם בשעה אחת שיושב ולומד תורה, מקיים 12,000 מצוות! ועם כל זה אינו מספיק למה שמוציא מפיו, תמיד הוא יהיה בגרעון, תמיד הוא יהיה בחסרון, תמיד יהיה חסר לו. "מה אומנותו של אדם בעולם הזה", אדם צריך לבחור לו 'מקצוע', מה ה'מקצוע' של האדם בעולם הזה? "שים עצמו כאילם" (חולין פט:), כאילו לא יכול לדבר אפילו אם הוא רוצה, "וידביק שפתותיו כשתי ריחיים", לא מספיק שהוא 'אילם', אלא צריך שהשפתיים שלו יהיו כמו 'ריחיים', (מי שזוכר את ה'ריחיים' שפעם היו, כל אבן הייתה ענקית, גדולה ממש, היו צריכים כח של כמה וכמה אנשים בשביל להזיז אותה, לטלטל אותה), שה'שפתיים' של האדם יהיו כל כך כבדים^א, ובזה

י. שהרי על כל תיבה ותיבה יש לו שכן, כמ"ש הגר"א בס' שנות אליהו (ריש פאה). וה'חפץ חיים' זצ"ל (בס' תורת הבית פ"ב) יצא וחישב שבכל דקה יש שיעור של 200 תיבות, מעתה צא וחשוב שעה אחת של 60 דקות, הרי 12,000 מצוות בכל שעה שעוסק בתורה.

יא. מובא בשם החזו"א ע"ה (הובא בס' יחידי סגולה פרנקל עמוד 263): ראינו רוב בני אדם עצלים בכל גופם, חוץ מהלשון. 'לשון מדברת גדולות' (תהילים יב, ד). תמיד מדבר.. אבל בשאר האיברים, 'קשה כקריעת ים סוף'.. (כאילו עשוי מ'מתכת'. עד שיזוז צעד אחד, עד שיילך, צריך מישהו שידחוף אותו..). כל דבר ב'עצלות', כל דבר ב'רפיון'. אבל 'דיבור', לשבת ולדבר, לא מתעצל, יכול לדבר שעות על

זוכה הוא לעולם הבא². (סיפרו על גדול אחד בדור שעבר, הגאון רבי רפאל שפירא זצ"ל, שהיה גם כן מצויין במידה הזו של ה'שתיקה', היו אומרים עליו שהוא שותק שותק שותק - עד שהוא מתעייף מהשתיקה, נח, וממשיך לשתוק...). צריך להתחנך ולעבוד על זה.

העצה למי שאינו יכול לשתוק

אבל לא כל אחד יכול להגיע למעלה הזו של ה'שתיקה'. יש אחד שכשהוא שותק שעה אחת, שעתיים, הרי שאחר כך הוא מדבר בשביל ארבעה ימים.. יש אנשים שמקבלים מזה 'עצבים'. מה העצה לכה אחד? אומר רבינו יונה בספר 'שערי תשובה' (שער ג אות רי): 'מוות וחיים ביד לשון, ואוהביה יאכל פריה' (משלי יח כא), פירוש, 'מוות וחיים ביד הלשון', כי ה'לשון' זה כלי שיכול להביא אותו למדרגות עצומות, יכול לזכות אותו חיים בעולם הזה ובעולם הבא, 'מרבה תורה מרבה חיים' (אבות פ"ב משנה ז), אבל ח"ו זה גם להיפך, הכלי הזה יכול להביא

גבי שעות. 'הוגעתם את ה' בדבריכם' (מלאכי ב יז), דרשו רבותינו במדרש (שמות רבה פר' יג סי' א): בראתי שמים וארץ - לא נתייגעת. ממה כן נתייגעתי (כביכול) מה'פטפוטם' שאדם 'מפטפט', בזה הוא (כביכול) מתיש כח של מעלה. צריך לצמצם בעניינים הללו של דיבור.

יב. בספר ראשית חכמה (שער האהבה פרק ו אות נד) מביא: העיד אחד מהגדולים רבי לפידות, על אחד מהחכמים הקדמונים, בשם רבי יהודה בן שושן, שנתגלה לו בחלום אחרי פטירתו, והיה אור פניו מאיר כ'חמה', וכל שערה ושערה מזקנו הייתה מאירה כ'אבוקה', כ'לפיד לוחט', (זכה למדרגה רוחנית אדירה, הרוחניות בערה אצלו כאור החמה, 'אור המאיר'), שאל אותו: 'למדנו רבינו, איך זכית למעלה העצומה הזו?'. אמר לו: שהוא זכה לכל מה שזכה בגלל ה'שתיקה'. הוא התחנך במידת השתיקה.

אותו לידי מוות, בעולם הזה ובעולם הבא. מה יעשה? ישתוק? לא כל אחד יכול (כמו שאמרנו). מסיים הפסוק: אם אתה רוצה לדבר, 'ואוהביה יאכל פריה', תדבר בתורה מהבוקר עד הערב, 'ודברת בס' (דברים ו, ז) - ולא בדברים בטלים (יומא יט:). מספרים על ה'חפץ חיים' זצ"ל, שמעולם לא ראו אותו שותק, כל הזמן היה מדבר, כדי להראות שבשביל לא לחטוא בחטא הלשון צריכים לקנות 'רב בריח' על הפה ולסתום אותו.. הנה ה'חפץ חיים' כל ימיו ראו אותו תמיד מדבר, ומעולם לא דיבר 'לשון הרע' ולא 'אבק לשון הרע', עד כדי כך. כי יש 'פיקוח' על הפה. הפה לא מדבר מה שהוא רוצה, אלא משגיחים עליו, מדברים כמו שצריך. 'ואוהביה יאכל פריה'.

העונש הנורא בכף הקלע לבעלי לשון הרע

"וכל כף הקלע", איזה מין עונש איום ונורא, שעומדים שני מלאכים, מקלעים אותו - את הנשמה של האדם - מסוף העולם ואת סופו. זורקים אותו כמו 'כדור' מסוף העולם ועד סופו. אנחנו לא מבינים בזה בכלל, אדם לא מבין את חומרת וגודל העונש, כיון שאנחנו חיים בחיים 'גשמיים', חיים 'חושיים', דבר שאדם בחוש יכול לעכל אותו, הוא מבין אותו, (אם הוא יכול 'לשמוע' אותו, אם הוא יכול 'לראות' אותו, אם הוא יכול 'למשש' אותו, אם הוא יכול 'לטעום' אותו, רק את זה הוא מבין), אבל דברים 'רוחניים' שמקלעים את ה'נשמה' מצד לצד, לא 'גוף' ולא 'בשר', אדם לא מבין ולא תופס את זה. [א"ה: וראה עוד דברי רבינו שליט"א בקונטרס "מגיד דבריו ליעקב" ח"ב (פרשת חיי שרה תשע"ט, סוף עמוד כח והלאה). ע"ש]. אבל זה עונש איום ונורא. ייסורים רוחניים נוראיים. וכל העונש הזה של כף הקלע, "הכל בהבל פיו של דברים בטלים, ועל כל דיבור הבל צריך להתקלע מסוף העולם ועד סופו. וכל זה בדברים יתרים",

דברים של 'מה בכך', דברים 'מיותרים', "אבל בדברים האסורים, כגון לשון הרע, וליצנות, ושבועות, ונדרים, ומחלוקת וקללות, ובפרט בבית הכנסת", באיזה מקום יש ציבור שישמעו אותה? בבית הכנסת, "ובשבת ויום טוב", כי כולם באים לבית הכנסת, ואז זה המקום והזמן המיועד לפורענות (יושבים ביחד, ב'צוותא', וכל אחד מחליף עם השני את כל מה שהתרחש במשך השבוע. אומר לחבירו: תתחיל אתה (אם הוא כהן אומר לו: 'כהן ראשון'..)) אני אחריו.. 'נחליף', מה שאתה שמעת מה שאתה ראית, ואני יאמר לך מה שאני ראיתי ומה שאני שמעת...), אומר הגאון ע"ה, "על אלו" הדברים: לשון הרע, וליצנות, ושבועות, ונדרים, ומחלוקת וקללות, "צריך לירד לשאול למטה, הרבה מאד, ואי אפשר לשער גודל הייסורין והצרות שסובל בשביל דיבור אחד", אין לנו דעת לעכל ולשער את העונש המר והנמדה (ח"ו), הצרות והייסורים שסובל בשביל 'דיבור אחד'. אם ח"ו קורה איזה 'תאונה' ונשברים לו לאדם ה'עצמות', תשמעו איזה 'צעקות' איזה 'גניחות' איזה 'בכיות', כמה הוא מיוסר. אומר לך הגאון, כל זה - זה לא עולה ביחס לעונש בעולם הבא על 'דיבור אחד' של לשון הרע. אי אפשר לשער גודל הייסורים והצרות. "ולא נאבד אפילו דיבור אחד שלא נכתב, בעלי גדפין", בעלי כנפיים, "הולכין תמיד אצל כל אדם ואדם, ואין נפרדים ממנו", תמיד צמוד אליו, "וכותבין כל דיבור ודיבור", הכל נרשם, "כי עוף השמים יוליך את הקול, ובעל כנפיים יגיד דבר" כמו שאומר הפסוק בקהלת (י, כ), "אל תיתן את פיך להחטיא את בשרך", 'להחטיא' פירושו 'לחסר', אל תיתן את פיך 'לחסר' את בשרך. כשאדם מדבר דברים לא טובים, הוא מקבל 'נגעים' (ערכין טו:), גופו מתחסר מזה, "ואל תאמר לפני המלאך שגגה היא", אין דבר כזה, גם על שוגג נענשים ח"ו, "למה יקצוף וכו'", כל זה גם כן מספר קהלת (ה, ה), המושך הפסוק הוא: 'למה יקצוף האלהים על קולך וחבל את מעשה ידיך'.

דרשתו של הגאון מוילנא

ומספרים שב'וילנא' כאשר בנו 'בית מדרש' חדש, מקום לתורה, מקום שמגדלים בו 'תורה', מגדלים בו 'תפלה', הזמינו את הגאון מוילנא שיבוא וידבר, והוא נענה להזמנה, ועמד ודיבר דרשה שלימה רק על הענין הזה של חטא 'לשון הרע'. זה היה הנושא שהוא ראה להקדיש ולדבר ולצעוק, להדגיש ולעורר את העם, זה הדבר הראשון שצריכים לעורר כאשר נפתח מקום חדש של 'תורה' ושל 'תפלה', כי 'לשון הרע' מאבד את ה'תורה' ואת ה'תפלה' (כמו שאמרנו).

שלא ייגרע מה ש'מוציא' מפיו ממה ש'מכניס' לפיו

וכבר אמר חסיד אחד, שיראה האדם ללמוד מעצמו מוסר: יש הרבה כאלה, שכאשר מזמינים אותם לאיזה מקום לבוא לאכול, הם לא אוכלים מיד. הוא צריך לדעת מי שחט את ה'עוף' הזה, באיזה משחטה, (הוא לא 'כלב' שאוכל מכל הבא ליד, כל מה שמביאים לו, הוא אוכל רק ממה שהוא יודע שהוא כשר). ואחרי שהוא בירר שהשוחט הוא יהודי חרדי ירא שמים ומדקדק בהלכה, הוא חוקר, מי המליח, וכי יאכל בשר שלא המליחו אותו כהוגן ח"ו, זה מטמטם את הלב. עד שהוא מכניס את המאכל לפיו, שבע חקירות ושבע דרישות, איזה הכשר ואיזה חותמת וכו'. את הכל הוא מברר היטב הדק. אבל כל זה ביחס למה שמכניס לפיו - אבל ביחס למה שמוציא מפיו - הפקר גמור.. למה כאן לא צריך 'חתימה' של 'בד"ץ'?! למה כאן אין חקירה ודרישה אם מה שמוציא מפיו מותר לו להוציא?! צריך להתבונן בזה.

פעמים שאדם נכשל ב'לשון הרע' אף כאשר כוונתו באמת לטובה הרבה פעמים אדם יכול, עם כל הכוונה טובה, אני לא חושד ולא חושדים בו שהוא מתכוין לדבר רע, אבל ה'דיבור' שלו יכול להזיק, יכול לצער, יכול להיות 'לשון הרע' גמור. ה'חפץ חיים' זצ"ל (הלכות רכילות כלל ח סעיף ב) מביא דוגמא מפורסמת על אחד ש'בתוך ביתו' הוא היה קצת מצמצם, אין ידו פשוטה לתת לבני הבית הנצרך להם להוצאות. אבל 'בחזק' הוא היה פזרן גדול. בא אליו משהו וביקש ממנו צדקה, ונתן לו סכום גדול, סכום מכובד, מאה אלף ש"ח. אותו אחד בא לאשה של אותו נדיב, אומר לה: 'מי יתן ויירבו בעולם אנשים טובים ויקרים כמו בעלך'. שאלה אותו, 'מה קרה? מה נתן לך?', התחיל לשבח את בעלה, 'כמה צדקות חילק, לפלוני נתן כך, ולאלמוני נתן כך, וכן הלאה וכן הלאה. אמרה לו: 'טוב שאמרתם לי.. רק יבוא נעשה לו 'קבלת פנים' כמו שצריך.. לי על כל פרוטה מוציא את הנשמה, ולאנשים אחרים הוא מחלק בנדיבות?!' רק יבוא.. ויפה שעה אחת קודם..! אותו אחד כל כוונתו הייתה באמת לרומם אותו, לפרסם שבחו, להגדיל מעלתו, שירבו כמותו. בעל צדקה, בעל חסד. אבל מה ה'דיבור' הזה הוליד? לשון הרע גמור. כי הדיבור הזה 'גרום למחלוקת ולמריבה (השכנים ישמעו את זה..). זה התוצאה. 'כונה טובה' לא עוזרת כאן. צריך ללמוד איך לדבר. וצריך ללמוד לשתוק.

לברוח ממקום שיש שם 'לשון הרע'

אדם שבא בחברת בעלי לשון הרע, דבר ראשון יברח משם כ'בורח מן האש'. אבל אם הוא לא יכול לברוח משם? ה'חפץ חיים' (הל' לשון הרע כלל ו סעיף ד) כותב כמה תנאים בזה, צריך לשבת דומם. להראות פנים זעומות. להראות פנים כעוסות. וכל דיבור ודיבור שהוא שומע, אם הוא יכול לסתום את ה'אוזניים' עדיף, ואם הוא לא יכול, ידחה בליבו ויאמר 'כל מה שאומר פלוני אלמוני אני לא מאמין ולא

מקבל ולא מעוניין ולא רוצה לשמוע', דוחה את זה מכל וכל. וכולי האי ואולי. אבל אם יכול לברוח יברח משם כבורח מן האש. יאמר להם איזה תירון שבעולם שיהיה, ויברח משם. (לא יאמר: 'אני אנוס, לא יכול לצאת עכשיו, והוא 'מטה אוזן'.. אני לא 'מודבר' לשון הרע..).

פוסק ה'חפץ חיים' (הל' לשון הרע כלל א סעיף ו) הלכה למעשה, אדם שנמצא במקום שמדברים 'לשון הרע', חייב לוותר על ה'פרנסה' שלו. אין מה לעשות. י"ל יחפש לעצמו מלאכה נקיה. צריך לקום ולעזוב.

לקבוע עיתים בקביעות ללימוד הלכות 'לשון הרע'

תדעו לכם: לא יעזור שום 'מוסר', אם אדם לא ייקח את עצמו בידים וייקבע לעצמו לימוד בהלכות הללו, לא יעזור לו כלום. עם כל הרצון הטוב. עם כל מה שאדם יקבל על עצמו לשמור ולהזהר ולהשגיח. אם הוא לא ייקח את הדברים האלה באמיתות, על דעת לשמור ולקיים ולעשות וללמוד יום יום בהלכות הללו, לא יעלה בידו. כיון שהפרטים מרובים - והרבה אופנים יש להיכשל ב'לשון הרע', עם כל הכוונה הטובה שלך. ברוך ה' אכשר דרא קצת בענין הזה, (אפילו מחלקים חנים כל מיני 'ספרים' וכל מיני 'חוברות' של הלכות 'לשון הרע', כך שמעת). אדם חייב לקחת את זה יחד עם הטלית ותפילין שלו, כשהוא גומר בבוקר את ה'תפלה', שיקרא וילמד כמה הלכות, זה יועיל לו. וצריך שיהיה לימוד שיש בו תועלת, לא רק לצאת ידי חובה ב'שמיעה' בעלמא. צריך לתפוס את עצמו בידים. לקבוע עיתים לתורה בלימוד של ההלכות הללו, הלכות 'לשון הרע'. אדם שרוצה לדעת איך מקיימים 'שבת כהלכתה', לומד 'הלכות שבת'. וכשמגיע איזה מועד, ב'פסח' לומד 'הלכות פסח', ב'חנוכה' לומד 'הלכות חנוכה'. אותו דבר בהלכות

שנוהגות 24 שעות: 'הלכות פה'. 'פה קדוש'. יש הרבה חוברות וספרים של 'הלכות לשון הרע' בלשון קלה ברורה וצחה, שאפילו 'מתחיל' יכול ללמוד וללמד בתוך ביתו. וזה יועיל לו, ויטיבו לו בשני עולמות אם ייזהר בדברים הללו. לא רק לעצמו יטיבו, אלא לכל כלל ישראל. אדם לא יכול לשער את גודל המכשלה שיוצאת מעניינים האלה של 'לשון הרע'.

וכמו שפתחנו, שצריכים אנו לסלק את ה'חרון אף', וזה על ידי 'פה קדוש', זה מבטל את כל הקטרוגים. וצריך להשגיח על זה ביותר. ואם יש שמירה כאן אין קטרוג בשמים (כמו שאמרנו), וממילא אין 'אסונות'. וממילא יש ללימוד 'תורה' שהוא לומד את המעלה שלו, ול'תפלה' את המעלה שלה. ה' יהיה בעזרנו ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

בענין בלע בן בנימין הצדיק

בראשית (מ"ו כ"א): "ובני בנימן בלע ובכר ואשבל גרא ונעמן אחי וראש מפים וחפים וארד", ובלע הוא הבן הבכור של בנימין כמפורש בספר דברי הימים א' (ח' א'), ועיין בפירוש הרד"ק ז"ל שם.

ובם"ד נתעוררתי שיש להבין איך בנימין הצדיק קרא לבנו בכורו בשם **בלע**, והרי שם זה הוא שם של רשעים, דבלע היה מלך צוער מחמשת מלכי סדום ועמורה ככתוב בבראשית (י"ד ב'): "ברע מלך סדום, ואת ברשע מלך עמורה, שנאב מלך אדמה, ושמאבר מלך צבוס, ומלך בלע היא צער".

ודרשו ז"ל במדרש בראשית רבה (פמ"ב ס"ה) שבלע שם המלך: "רבי מאיר היה דורש שמות, ברע, שהיה בן רע, ברשע, שהיה בן רשע, שנאב שהיה שואב ממון, ושמאבר, שהיה פורח ומביא ממון, ומלך בלע היא צוער, שנתבלעו דיוריה", ופרוש מתנות כהונה שם כתב: "בלע דורש לשון בולע ומביא ממון בגזל ועולה" עכ"ל, ועיין ברא"ם על התורה שם.

ובן במסכת כלה רבתי (פרק ג'): "תנא ארבע מלכים [אמרפל אריון כדרלעומר תדעל] לא נתכוונו אלא בשביל אברהם, וכו', ולא שבו את לוט, אלא סבורין שהוא אברהם, ואלו [חמשת המלכים] שהיו עם אברהם חייבין יותר מהם, ומשמותם אתה יודע שהם כנוי שמותם, ברע ברעה, ברשע ברשעה, שנאב ישנה אביו, שמאבר שם אבר, בלע בולע", ומפורש שבלע שם המלך ולא שם העיר והוא כשאר המלכים הנזכרים עמו בפסוק.

ומצאתי לחיד"א ז"ל בספרו חומת אנך בראשית (י"ד ב') שהביא מספר הישר שכתב בלע היה מלך צוער ע"ש. [וק"ק שלא

זכר לדברות רז"ל במדרש רבה ובמסכת כלה רבתי ולא היה צריך להביא מספר הישר, ואולי מסכת כלה רבתי לא נדפסה בזמננו.

ולבאורה מזה שבנימין הצדיק קרא לבנו בלע שמע מינה וראיה יש מכאן שבלע היא שם עיר ולא שם המלך, ולכן יכול היה בנימין לקרוא בשם בלע, ועיין בחיבורי הנכחי לעיל (סימן) מה שכתבתי בזה בס"ד וצרף לכאן.

אבל עדיין קשה לי, דעם שנאמר שבלע אינו שם מלך צוער אלא שם העיר וכנ"ל, הרי היה בלע נוסף והוא ממלכי אדום, וככתוב בספר בראשית (ל"ו ל"א): "ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלוך מלך לבני ישראל, וימלך באדום בלע בן בעור ושם עירו דנהבה". ואיך בנימין הצדיק שהיה ידיד ה' (דברים ל"ג י"ב) ועיין לרבינו בחיי ז"ל ולגר"א ז"ל באדרת אליהו שם, והיה אושפיזכן לשכינה כדאמרו במגילה (כ"ו א'), קרא לבנו בשם בלע שהוא שם רשעים דלא מסקינן בשמייהו כדאמרו ביומא (ט"ל ב') וצ"ב.